

7.

ČLOVĚK/POSPOLITOST/SPOLEČENSTVÍ/SPOLEČNOST A SOUVISLOST S VÝVOJEM LOVECKO-SBĚRAČSKÉHO, ZEMĚDĚLSKÉHO (VENKOVSKÉHO) A MĚSTSKÉHO OSÍDLENÍ:
POPIŠTE A VYSVĚTLETE POJMY ČLOVĚK / POSPOLITOST / SPOLEČENSTVÍ / SPOLEČNOST, VYMEZTE ROZDÍLY A UVEĎTE, JAKY MAJÍ SOCIALNĚ-KULTURNÍ (OSOBNOSTNÍ A SOCIALNÍ) A TECHNOLOGICKE INOVACE VLIV NA PODOBU, PROMĚNY A VYVOJ SOCIALNĚ - KULTURNÍCH, URBANNÍCH A KRAJINNÝCH STRUKTUR
[DEMONSTRUJTE KRESBAMI A SCHEMATY POPISOVANÝCH POJMŮ / STRUKTUR / JEVŮ]

ČLOVĚK – ČELO-KWEL

-muž a žena = člověk

- 2 strany = vnější a vnitřní >>každý člověk je stejný a přesto je každý jiný

-člověk je živá věc, řeč ho tvoří individuálně -> součástí řeči je mlčení

- řeč = to čím se smrtelní vzájemně vůči sobě vztahují (řeč WEKw >>litevsky VIOKTIS = konání)

-komunikace - na jejím základě může být dosaženo srozumění - výslednice střetání zájmů potřeb a prav

• TELOS

○ tělo, těleso; řecky TELOS = cíl, konec, konečnost; česky TĚLO

○ ale také souvislost TVORBA TVAR

• >>>člověk dává místo tvar/ tvář ; Architektonicky prostor je konkretizací existenciálního prostoru člověka (Ch. N. Schultz)

POSPOLITOST

= méně formalizované uskupení lidí, nejsou psané zákony a pravidla

• skrze pospolitost nabývá lidské bytí svého hlubšího smyslu a zakotvení ve světě

• hlavním typem pospolitosti je rodina

SPOLEČENSTVÍ

COMMUNIO =společensví - v jeho rámci je člověk schopen realizovat svou činnost jen v souladu s ostatními, ve spolupráci s nimi, po domluvě

kulturní vazby, organizace, stratifikace a

hierarchizace

například včely tvoří společensví, lidé tvoří

společensví

je dynamické

PLoS – kolik lidí ovlivňují podle psychologie a sociologie jednatelce v jeho životě (rodina, přátelé, kolegové atp.) 200

SPOLEČNOST

„společnost je souhrn individuí jednajících s ohledem na jednání druhých, v určitém historickém, prostorovém, kulturním a sociálním kontextu.“

Oproti rodině určité zákony

ROZDÍL MEZI POSPOLITOSTÍ A SPOLEČNOSTÍ:

společnost je vyšší úroveň sociální organizace; v pospolitosti jsou spíše formální vztahy zatímco ve společnosti jsou již pravidla

jevy:

SPECIALIZACE

-Populační exploze napomohla rychlejšímu rozšíření neolitu v Evropě a zároveň vedla i k proměnám ve společnosti, kdy se začínají objevovat specializované činnosti (např. výroba keramiky či těžba kamenné suroviny)

—specializace tak vedla zákonitě k rozvoji obchodu, směnný systém (výměna výrobků), dokonce je možné najít zmínky o dálkovém obchodu (např. mušle ostrovky středomořské z Egeidy používané k výrobě šperků)

ob-chod / směna zboží či myšlenek - podstatný faktor technických a sociálních inovací

OB-CHOD ve smyslu **OB-CHAZENÍ** - prodejci obcházeli domy a nabízely zboží>>>v důsledku toho **vznikají města** a rozdily ve společnosti

DIFERENCIACE

- V době bronzové dochází k diferenciaci společnosti (důkazem mohou být nálezy bohatě vybavených hrobů náčelníků;

naproti tomu chudě vybavených hrobů obyčejných lidí).

- k jejímu prohloubení dochází hlavně vlivem vojenských operací

- vertikální diference = vzájemné vztahy nadřazenosti a podřazenosti jednotlivých částí sociální diference

- představuje řád sociálního celku

- faktory: moc, bohatství, prestiž

- horizontální diference = jednotlivé části v sociální diferenciaci jsou relativně nezávislé

- diference je nekonfliktní, má reálné prostředí pro sociální vzestup i sestup

- nejprve dochází k diferenciaci (každý je jiný, žije se něčím jiným, tím pádem někdo je bohatý a mocný, jiný, někdo míň) a

to způsobuje stratifikaci (vytvoření vrstev ve společnosti)

STRATIFIKACE

= socioekonomické rozvrstvení společnosti do segmentů a je výrazem nerovnosti rozdělení vzácných statků, do nichž patří hmotné bohatství, moc či prestiž

- základními komponenty jednotlivých stratifikačních systémů jsou kasty, stavy, sociální třídy či sociální vrstvy. povahu

jednotlivých systémů ovlivňují aspekty jako sociální mobilita, dědičnost

- 4 základní stratifikační systémy:

- otrokářství

- kastovní systém: *kasty jsou dědičné, neměnné a zakotvené náboženstvím; příslušnost ke kastě určuje možnosti*

ve volbě zaměstnání a zamezuje sňatku i veřejnému stýkání s příslušníky jiné kasty

- stavovský systém: *příslušnost ke stavu je získávána dědičně, v některých situacích je však možné ji získat jiným*

způsobem (př. zakoupení šlechtického titulu, vyznamenání za statečnost pro vojáka atp.)

- třídní systém: *třídní postavení v moderní společnosti je udáváno zejména postavením na trhu práce; rodinný původ není řídicím statusem*

- příklad - kastovní systém v Indii

- 4 různé kastovní vrstvy na základě různorodosti založené na duchovním vývoji (kněz, válečník, obchodník+řemeslník+zemědělec, služebník+dělník)

- původní kastovní systém často zaměňován s rozdělením společnosti podle rodu (casta=rod, rodina, kmen, překlad sanskrtského slova džati)

-město je společensky velmi dynamickým a proměnlivým jevem, uspokojuje sociální potřeby, člověk se chce sdružovat

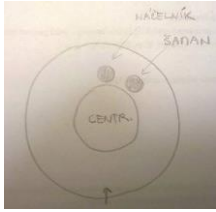
Vesnice

sociálně – sídlo, kde jsou mezi jednotlivými obyvateli úzké sociální kontakty, existuje zde dlouhodobá přirozená sociální kontrola a spoluúčast.

urbanisticky – sídlo, které je tvořeno typickou nízkopodlažní zástavbou s převážně rodinnými domy, s málo vyvinutou uliční sítí, dominantním

prostorem návsi (fungující jako společenské a kulturní centrum) a vysokým podílem zeleně.

-lidé se sdružovaly – kmeny, kvůli bezpečí, potravě, psychika.

ze zkušeností namalovat a popsat postavení proč je kdo kde umístěn

-první období se nazývá **prvobytně pospolná společnost** (společné vlastnictví společných výrobních prostředků)
 Prvobytně pospolná společnost probíhá 3 údobími: a) vznik (oddělení člověka od ostatní živočišné říše → přemýšlení),
 b) rozvoj (doba vzniku zemědělství)
 c) rozklad PPS (výroba → spotřeba → vznik soukromého vlastnictví)
 -důsledky **neolitické revoluce**: rozvoj zemědělství → vzrostl počet obyvatel, snížily se válečné konflikty mezi rody, pevné vesnice s pevnými domy, co vesnice → to jeden rod → **rodové občiny**. Přetrvává matriarchát, ale objevují se první známky patriarchy.
 - **starověk** – vyspělá města
 - **středověk** – hradiště, silně hierarchizovaná společnost, silná autorita
 - Troja, Byblos, Catal Hüyük, Arslantepe – základní vlastnosti a znaky městského osídlení ještě před zrodem starověkých civilizací
 -**Středověk**: vznik měst- vznik měšťanů jako vrstvy svobodných občanů s právy a povinnostmi, feudalismus
 - města královská, věnná (z nich měla příjem královna –např Hradec Králové), poddanská (součástí panství), hornická
 - 16.st - kolonizace
 - 16.st – stavovská společnost → z ní později vzniká občanská společnost
 - velký rozvoj v Evropě za průmyslové revoluce – urbanizace > globální proces přeměny venkovských oblastí na městské spolu i se společností
 spolu s revolucí rozvoj prům. středisek -> populační nárůst ->> středověká města na průmyslová střediska a nastává změna umístění obyvatel ve městě i jeho rozsah >> konec kompaktních hradbami ohraničených měst- město se rozrůstá do krajiny

Venkov

Krajina i venkovní sídla

-venko-kontinuálně vymezený prostor

-venk.sídla- nízkopodlažní zástavba, vysoký počet RD malá uliční síť s dominantním prostorem návší s prům. revolucí venkov ztratil dominantní zemědělskou fci

Venkovské konizece 11.-14. stol -> zakládání nových vesnic->část lesů zmizela, nahrazena osadami

Venkovská sídla – **rozptýlená**- S.Amerika, Austrálie, J. Afrika

-**skupinová** – Evropa, Asie, S.Afrika

Venkovské osídlení-spojeno se zemědělstvím

První města – starověk, většina má původ ze středověku

ohraničení – hradby ->uvnitř- rozhodovací, donucovací moc, obchod

mimo- zemědělství

Baroko. Venkov téměř celé naše území, venkov zemědělsky užívaná krajina se sídlí lidí, kteří se u tuto kraji starali nebo jí tvořili

MĚSTO X VESNICE

město je více zahuštěné (podobnost s těstem, hnětení)

○ město odvozeno od slova místo - viz první otázka

○ bytosti ve městě jsou k sobě blízko - mohou se navzájem inspirovat, ovlivňovat

○ "Lide jsou místa" William Saroyan

● město je vertikální vesnici, která je horizontální

● přeměna vesnice na město - nakreslit obrázek africké vesnice s místem vůdce (největší stan, nejvyhodnější pozice -

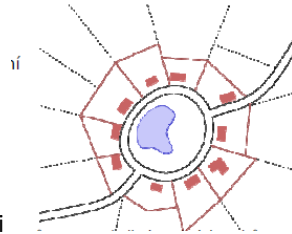
nejdal od vchodu, blízko hlavnímu dění), šamana (vedle vůdce, menší stan), jsou to dva kruhy v sobě... zminit pojem

pozemková renta = vyhodnost pozice

PLOS: CATAL HUYUK (Plos)

○ speciální případ

- je mětsky ve velmi kompaktním osídlení a velkou hustotou
- je vesnický ve smyslu že nemá ulice ani žádné centrum nebo opevnění

- okrouhlice (Plos) = druh vesnice s domy kolem okrouhle navsi

ZMÍNIT NEOLITICKOU REVOLUCI:

proběhla pravděpodobně poté, co skončila poslední doba ledová

- důvody ke změně z nomadství na přechodně usedlý styl života:

- usazování umožňuje rozšíření počtu členů skupiny
- měli negativní vliv na plodnost a porodnost žen
- nemusí se řešit logistické problémy s přesunem majetku
- změna klimatu (konec doby ledové)

kultivace k domestikaci obilnin

- nedostatečně pokryta potřeba bílkov

- k usazení došlo hlavně v oblasti úrodného půlměsíce jihovýchod k Perskému zálivu až po úpatí Iránské vysočiny

- lidé postupně začali účelově pěstovat obilí

- zemědělství je doprovázeno intenzivním využitím dřeva při kácení lesů (zprvu zakládali louky tak, že vypálili les a na te

úrodné zemi založili pole. Když přestala být země úrodná, přesunuli se o kus dál a znovu tam vypálili les)

- Zároveň se začátkem pěstování obilnin, došlo i k domestikaci divokých zvířat.

- Zpočátku si lidé pravděpodobně vytvářeli tzv. živé konzervy. Tj. drželi v zajetí mláďata ulovených vykrmovali je k pozdější spotřebě

- ostatní inovace:

- keramika, textilie

- kámen - stále opracovávání štípaním, ale nově i broušení, později vznik motyk, mlát apod.

- sociální změny:

- lidé získali kontrolu nad získáváním surovin

☞ dokázali regulovat množství potravy potřebné k uživení komunity

☞ to vedlo k růstu populace a potřebě komunikace

- produkce přebytku potravy umožnila specializaci povolání

- dlouhodobé osídlení jednoho místa vedlo ke ku

hustotou obyvatel

- roztání ledovců - rozvodnění vodních toků

- ženy mohou obstarávat více dětí, naopak časté přesuny

liv -> zvýšení mořské hladiny -> vznik přirozených úrodných ploch

čně bílkovin nadměrným lovem zvěře (gazel) -> domestikace zvířat

- území od afrického Nilu na západě podél řek Eufratu a Tigrisu na

- možná dobrý obrazek by to byl

- hrach, čočka, pšenice, ječmen, oves a žito

- tzn. přestali být závislí na tazích lovené zvěře

- řemeslníci

kumulaci majetku - rozvoj obchodu s přebytky

znik -> od

> zvířat a